

Батлав.....

УЛСЫН ШАЛГАЛТ - 2018

МОНГОЛ ХЭЛ-12

Аймаг / дүүрэг: .....

Сум .....

Сургууль: .....

Анги: ..... Бүлэг: .....

Овог: .....

Нэр: .....

САНАМЖ, ЗӨВЛӨГӨӨ

- Шалгалт 80 минут үргэлжилнэ.
- Шалгалтын материал хоёр хэсэгтэй ба нэгдүгээр хэсэг нь унших чадвар сорьсон, хоёрдугаар хэсэг нь бичих чадвар сорьсон задгай хэлбэрийн даалгавраас бүрдэнэ.
- Даалгавар бүрийн хариултыг өгөгдсөн сул зайд бичиж тэмдэглэнэ.

Нас... Нас... Нас...

/

Саяхан надад ахимаг насны эмэгтэй жүжигчин “Нас бол ердөө тоо” гэж хэлсэн юм. Бодоод л байлаа. Нас үнэхээр тоо, тоо, тоо... өөртөө шууд л итгүүлэхийг хүслээ. Гэвч таван настай жаахан охин минь төрсөн өдрөө дөхөхөөр хоног тоолдог шиг сүүлийн үед би ялгаагүй тийм болжээ. Чухам цаад учрыг нь сайн мэдэхгүй ч нэг нас нэмэх тоолонд дотроос минь хэн нэгэн өөдгүй этгээд “Чи юу хийж амжуулав” хэмээн нэхэл хатуухан асуух болов. Эргэлзэж эхэллээ. Зарим хүмүүсийнхээр нас ердөө тоо л юм бол яагаад би шөнө нойр муутай бол маргааш нь тархи өдөржин дүйнгэ оргих болов. Өмнө нь хоёр өдрийн нойрыг огт тоодоггүйсэн. Үнэхээр зарим хүмүүсийнхээр нас ердөө ТОО юм бол яагаад миний шанаанд буурал үс нэмэгдэж, хөл гар өдрийн алхаандаа түүртэж өвдөг булчин халуу оргиод байх болов. Тэгэхээр биологийн амьдралын хувьд нас зүгээр хэдэн ТОО биш байх нь. Оюун санааны амьдралын хувьд өөр байж болох юм гэж найдах сэтгэл төрнө.

Харин ямар хүмүүс насыг зүгээр тоо гэж боддог вэ? Магадгүй ямар ч зорилгогүй явсан он жилүүдээ мартаж гэж ирээдүйд хийж бүтээх найдлага бий гэдэгт итгэж явдаг гэнэн хүмүүсийн бодол биз. Үгүй бол нэгэнт юу ч хийж бүтээж чадахгүй гэдгээ мэдчихээд өөрсдийгөө хуурах гэсэн харамсмаар оролдлого байхыг үгүйсгэхгүй. Нэг танил зохиолч минь 50 нас хүрээд хамгийн гол бүтээлээ бичнэ гэдэг юм. Тэр нь яруу найргийн бүтээл байх юм гэнэлээ. Мэдээж хувь тавилан байвал түүний энэ мөрөөдөл биелнэ. Харин... дахиад л би өөрөө ч мэдэлгүй учир битүүлэг гурван цэг хаяж орхилоо. 50 нас оюун санааны байнгын бэлтгэл хийдэггүй, таван жилд яруу найргийн ганцхан жижиг ном хэвлүүлдэг ЗОХИОЛЧИД идэвхтэй оюуны амьдралын хувьд даанч өндөр нас. Тиймээс л би бүх эргэлзээ тээнэгэлзлээ гурван цэгэнд багтааж орхилоо.

Хэрэв хонин арц шиг 2000 жил, үгүй ядаж яст мэлхий шиг 300 орчим жил насалдаг бол хүнд 50 жил хүүхэд нас л даа. Гэтэл харамсалтай нь тийм биш. Тэр тусмаа Монголд. Ар Кавказын ч юм уу Хятад, Афганистан хоёрын хил дээр оршдог уулын нэг тосгоныхон шиг 100 насалдаг бол бас асуудал өөр л дөө. Тэнд мэдээж цаг уурын таатай сайхан нөхцөл байдаг нь тодорхой. Уулын тунгалаг агаар. Харин энд бол миний хотын гоё саарал утаа, нүргээн, атаархал жөтөөрхлийн мананцар, уур бухимдал. Товчхондоо гадаад хэлний гайхамшигтай үг болох СТРЕСС ноёлно.

Дахиад л нас... нас... нас.. гэсэн дарамттай үг тархин дотор минь үүрлэж, үл тайлагдах хүнд бодлууд зууралдана. Өнөөх өөдгүй этгээд сар өдрүүд хорогдох тусам “Юу хийж амжуулав” хэмээн ам асууна. Тэгээд л түүнд хариулах юмтай байх гэсэн мэт чухам юунд шахагдаж хөөгдөөд байгаагаа мэдэхгүй тархи толгойгоо гашилган зүгээр суухгүйг хичээнэ. Ямар үйлээр ийм дарамтанд сайн дураараа уначихсанаа ч мэдэхгүй. Заримдаа аавынхаа хэлсэн нэг үгийг эрхгүй санаж биеэ чагнана. Чамд хангалттай цаг хугацаа, хувь тавилан оногдсон бол амьдралдаа чи юунд ч яарахгүй, юу ч бодохгүй, бүр юу хийхгүй амьдраад л байна. Инээгээд л... идээд л... хэхрүүлээд л... Харин тийм биш бол яг л чононд ээрэгдэж хөөгдсөн хонь мэт амьдарна. Яараад л амжуулмаар л санагдаад л, нэг амьсгаагаар бүгдийг хиймээр бодогдоно. Ийм хоёр зам бий. Аль нэг замыг нь чи өөрөө мэдэлгүй сонгочихсон байна. Тэр үедээ миний хэлсэн үгийн утга учрыг ойлгож магадгүй. Үгүй бол хэзээ ч чи энэ үгийг эргэж санахгүй гэж билээ. Аавын минь тэр хэдэн үг нас...нас... настай ямар их холбоотой болохыг хожуухан ч гэсэн би сайн ойлгосон...

...Бодох юмгүй хүмүүс урт насалдаг хийгээд дутах юмгүй хүмүүс ч бас дутахгүй өндөр насалдаг гэнэ. Гэтэл хэрэггүй өнгөрсөн гучин жил хэрэгтэй өнгөрсөн гурван хоногтой тэнцдэг гэж мэргэд хэлэлцдэг гэнэ. Хааяахан бас мэргэдэд ч эргэлзэх бодол төрнө. Ноён Блумийн нэг өдөр яаж заваарсаар байгаад “Зуунаас урт өдөр” шиг болчихдог билээ дээ. Тэгэхээр худлаа ч юм шиг...

Өнөөх л нас нас нас гэсэн бодол. Эцэст нь “дуу шуугиан, өнгийн гэрэл анивс татавс, хийсэн найр цэнгээний газар хэдхэн хором сууж чадахаа байсантай минь “холбоотой санагдана.

... Нэгэн лам “Одоо эс хувирваас хожим эс хувирна” гэж өдөр бүхэн өөртөө хэлсээр гэгээрсэн юм гэдэг. Түүнтэй адил зүрх сэтгэлдээ “Одоо эс хувирваас” хэмээн шивнэхийг хүсэх болжээ. Оюун санааны шинэ том алхам хийх цаг болсныг нас...нас...нас... надад сануулаад байгаа ч юм билүү?

...Шилэн дэлгүүрийн толин хананд алхаж яваагаа харахад хэдийнээ би ялимгүй бөгтийжээ. Харин оюун санааны хувьд...

НЭГДҮГЭЭР ХЭСЭГ. УНШИХ ЧАДВАР СОРЬСОН ДААЛГАВАР

“Нас... нас... нас ” эхэд хүний нас ухамсар, итгэл үнэмшил, хандлагад хэрхэн нөлөөлдөг болохыг өгүүлжээ. Эхийг дараах даалгаврын хүрээнд задлан шинжлээрэй. Эхийг дараах даалгаврын хүрээнд задлан шинжлээрэй. [25 оноо]

1. Өгсөн өгүүлбэрийн тодруулсан хэлцийг ойролцоо утгатай үгээр солин найруулаарай. /3 оноо/

- ...**тархи толгойгоо гашилган** зүгээр суухгүйг хичээнэ. - .....
- “Харин тийм биш бол яг л **чононд ээрэгдэж хөөгдсөн хонь мэт амьдарна.**”- .....
- ” **Чи юу хийж амжуулав**” хэмээн **нэхэл хатуухан асуух болов.**.....

2. Эхээс авсан хоёр өгүүлбэрийг үгүйсгэн таамагласан баймж утгатай жишээгээр батлаарай. /4 оноо/

- ...”**Чи юунд ч яарахгүй, юу ч бодохгүй, бүр юу хийхгүй амьдраад л байна.**” .....
- “... **яг л чононд ээрэгдэж хөөгдсөн хонь мэт амьдарна.**” .....

3. Эсээний эхлэл ба төгсгөл хэсгийг хэрхэн гаргасанд задлал хийгээд, өөрийнхөө санаагаар эхэлж төгсгөсөн жишээ гаргаарай. /6 оноо/

Эсээний эхлэл ба төгсгөл	Хэрхэн төгсгөснийг тодорхойлох	Эхлэл төгсгөлийг өөрийн санаагаар бичих
Саяхан надад ахимаг насны эмэгтэй жүжигчин “Нас бол ердөө тоо” гэж хэлсэн юм.	....	....
Харин оюун санааны хувьд...	....	....

4. “Тэгэхээр биологийн амьдралын хувьд нас зүгээр хэдэн ТОО биш байх нь “ гэдгийг үгүйсгэж бичээрэй. /20-30 үг/ /5 оноо/

.....
.....
.....

5. “ ... **Нэгэн лам “Одоо эс хувирваас хожим эс хувирна.” гэж өдөр бүхэн өөртөө хэлсээр гэгээрсэн юм гэдэг.**” гэдгээс өөрийнхөө эн тэргүүнд өөрчлөх зүйлийнхээ тухай бичээрэй. /7 оноо/

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

